

การใช้หลักชั้นดีธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช
An Application of Khanti Dhamma Principle in the Performance of the Officers in
Nakhon Si Thammarat Central Prison

ธวัช สุขแก้ว¹, สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร² และ กันตภณ หนูทองแก้ว³

Thawat Sukkaew¹, Supreecha Chamnanputthiphon² and Kantaphon Nuthongkaew³

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Government Program Master of Political Science, Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: 1thawat.sk2524@gmail.com

Retrieved 06-04-2023; Revised 08-05-2023; Accepted 11-05-2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้หลักชั้นดีธรรมและแนวทางการพัฒนาการใช้หลักชั้นดีธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่เรือนจำ จำนวน 132 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวม 5 คนเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้หลักชั้นดีธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D = 0.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านความอดทนต่อความลำบาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D = 0.78) ด้านความอดทนต่อทุกขเวทนา ($\bar{X} = 3.78$, S.D = 0.82) และ ด้านความอดทนต่อความเจ็บใจ ($\bar{X} = 3.54$, S.D = 1.01) 2) แนวทางการพัฒนา การใช้หลักชั้นดีธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำ ประกอบด้วย (1) ควรมีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความยากลำบาก เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน ถือเป็น การแบ่งเบาและเป็นให้กำลังใจซึ่งกันและกัน (2) ควรดูแลตนเองให้มีสุขภาพที่แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยเพื่อที่จะ ได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสบายใจและสบายกาย (3) ควรจัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับการให้ข้อคิดในการ ปฏิบัติงานโดยเฉพาะการจัตอบรมเกี่ยวกับธรรมะซึ่งจะทำให้จิตใจมีความสงบ มีสติในการปฏิบัติงาน และ (4) ควรส่งเสริมและสนับสนุนเจ้าหน้าที่พัฒนาตนเองให้มีความรู้เพิ่มขึ้นเพื่อจะได้มีเลื่อนตำแหน่งหรือได้รับ ผลตอบแทนจากการปฏิบัติงานจากความสามารถของตนเอง

คำสำคัญ: การใช้; หลักชั้นดีธรรม; การปฏิบัติหน้าที่; เจ้าหน้าที่เรือนจำ

Abstract

The objectives of this research article was to study an application of Khanti Dhamma principle in the performance of the officers and guideline for applying the principle of Khanti Dhamma principle in the performance of the officers in Nakhon Si Thammarat Central Prison. The research sample consisted of 132 of prison officers in Nakhon Si Thammarat Central Prison, all of whom were determined by the Kreicie and Morgan”s sample size table. Five of the key informants were selected by purposive sampling. The employed research instrument were questionnaire and interview form. The statistics employed for the data analysis were frequency, percentage, standard deviation, and content analysis.

The findings were as follows; 1) the overall of an applying the principle of Khanti Dhamma principle in the performance of the officers in Nakhon Si Thammarat Central Prison was at high level ($\bar{X} = 3.81$, S.D = 0.91), which specific aspects could be ranked from top to bottom as follows: tolerance for hardship aspect ($\bar{X} = 4.21$, S.D = 0.78), patience for suffering aspect ($\bar{X} = 3.78$, S.D = 0.82) , and togerance for pain aspect ($\bar{X} = 3.54$, S.D = 1.01); and 2) the guidelines for applying the principle of Khanti Dhamma principle in the performance of the prison officers that the prison officer should be (1) meeting to exchange hardships to solve problems together and also considered to lighten and encourage each other; (2) taking care of yourself to be healthy which no pain in order to perform duties comfortably and comfortably; (3) training activities about giving insights into practice, especially training on Dharma, which will make the mind calm. be conscious in work; and (4) encouraging and supporting to increase their knowledge so that they can be promoted or rewarded for their performance based on their abilities.

Keywords: An application; Principle of Khanti Dhamma; Performances; Prison officer

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2560–2579) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการประเทศ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วย 6 ประเด็นยุทธศาสตร์ โดยในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคง ได้มุ่งเน้นการรักษาความมั่นคง รวมถึงการพัฒนาทั่วโลกกระบวนการยุติธรรมในการสร้างความเชื่อมั่นให้กระบวนการยุติธรรม เช่นเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560–2564) ที่กำหนดให้ความช่วยเหลือล้าทางรายได้และความยากจนลดลง และมีความมั่นคงในเอกสาร สังคมปลอดภัย เป็นเป้าหมายหนึ่งในการพัฒนา กระทรวงยุติธรรมจึงได้ทำแผนยุทธศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560–2579)

ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความปลอดภัยและความสงบสุขในสังคม มุ่งเน้นที่การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและการสร้างความเชื่อมั่นต่อสังคมในการดูแลผู้กระทำความผิด (กระทรวงยุติธรรม, 2560) ซึ่งเมื่อก้าวถึงผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องขัง หมายถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก (พระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560) มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ กรมราชทัณฑ์ ภารกิจหลักสำคัญในการควบคุมการดูแลและพัฒนาพฤตินิสัยนักโทษเด็ดขาดที่ศาลพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษจากคุก การควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาคดี การควบคุมและป้องกันไม่ให้ผู้ต้องขังหลบหนี รวมทั้งการพัฒนาฟื้นฟูพฤตินิสัยและจิตใจของผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีหลังจากที่ได้รับ การปล่อยตัวออกจากเรือนจำ นอกจากนี้ยังต้องรับมือควบคุมผู้ต้องขังที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ในทุก ๆ ปี รวมถึงผู้ต้องขังแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านพื้นฐานของครอบครัว ภูมิหลังของชีวิต ตลอดจนระดับ การศึกษา การเรียนรู้ รวมถึงพฤติกรรมเฉพาะบุคคลที่ต่างกันไป ซึ่งล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้การควบคุมผู้ต้องขังมีความยากลำบากและนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย

ผู้คุม หรือ เจ้าหน้าที่เรือนจำ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังและเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องเผชิญหน้าและต้องควบคุมผู้ต้องขังตลอด 24 ชั่วโมงภายใต้ความแตกต่าง การเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ มากมาย ทั้งนี้เจ้าหน้าที่เรือนจำต้องปฏิบัติงานควบคุมผู้ต้องขังให้เป็นไปตามหลักการ มาตรการสากล ถูกต้องตามขั้นตอน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่เรือนจำยังต้องพัฒนาผู้ต้องขังให้เป็นคนดี มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง มีปัญญาพิจารณาสິงต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างดี เพื่อความสงบสุขในสังคมไทยเมื่อออกจากเรือนจำ ด้วยเหตุนี้ เจ้าหน้าที่เรือนจำควรนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการควบคุมผู้ต้องขัง ซึ่งหลักชั้นดีธรรม เป็นหลักธรรม หมายถึง ความอดทน อดได้ ทนได้ เพื่อบรรลุความดีงามและความมุ่งหมายอันชอบ (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2553; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) ซึ่งประกอบด้วย 1) ชั้นดี ความอดทน อดทนต่อความลำบาก ตรากตรำทางกาย อันเกิดจากความร้อน ความหนาว ความหิวกระหาย และความเหนื่อยล้า 2) ชั้นดี ความอดทน อดทนต่อทุกขเวทนาทางกายอันเกิดจากความเจ็บไข้ ได้ป่วย 3) ชั้นดี ความอดทน อดทนต่อความเจ็บใจ อันเกิดจากวาจาหยาบคาย เสียชื่อเสียง คำกล่าวล่วงเกินให้เสียหาย และ 4) ความอดทนต่ออำนาจกิเลส หมายความว่า ความอดทนต่อความเจ็บใจในข้อ 3 นั้น เป็นความอดทนต่ออารมณ์ ข้างฝ่ายเพลิดเพลีน เช่น ความสนุก การเที่ยวเตร่ การได้ผลประโยชน์ในทางที่ไม่เหมาะสมไม่ควร เป็นต้น ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เจ้าหน้าที่เรือนจำควรนำไปสู่การปฏิบัติงานเพื่อให้การควบคุมผู้ต้องขังเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีปัญหาระหว่างผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่เรือนจำ

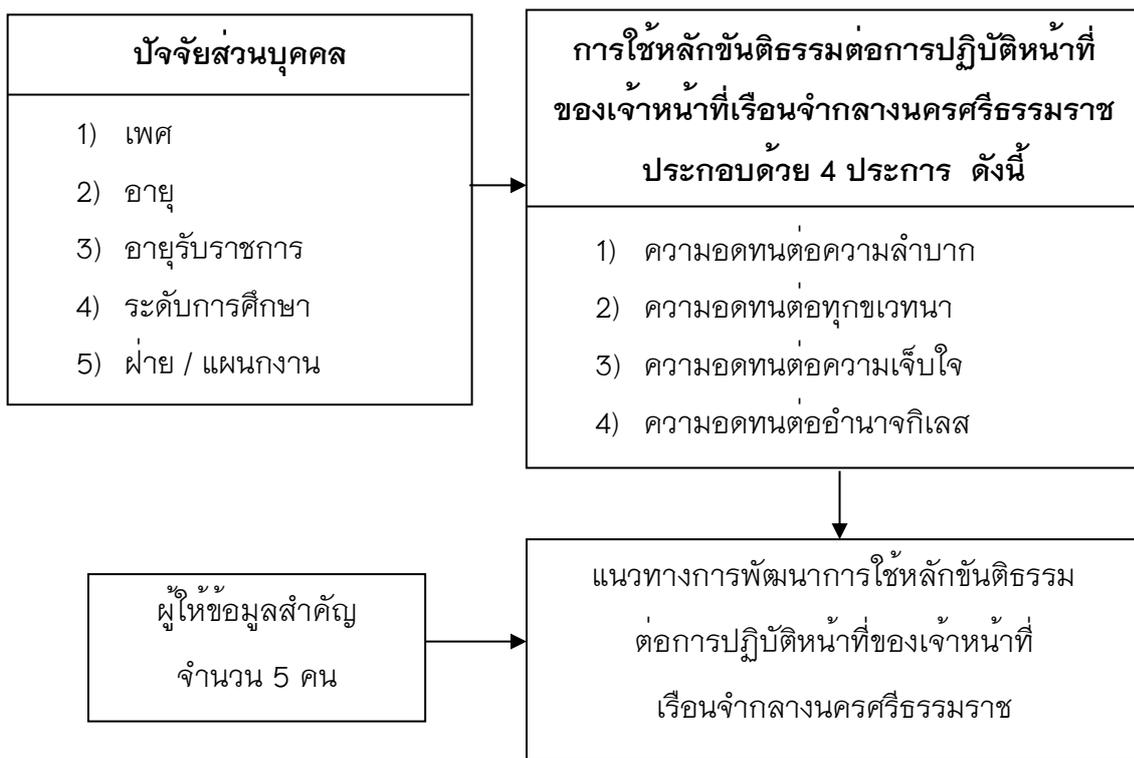
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการควบคุมผู้ต้องขังของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลาง นครศรีธรรมราชโดยใช้หลักชั้นดีธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การควบคุมผู้ต้องขังมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาหรือปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นภายในเรือนจำได้และสามารถพัฒนาผู้ต้องขังให้เป็นคนดีพร้อมที่จะเดินออกจากเรือนจำสู่สังคมใหม่ภายใต้การยอมรับของสังคมได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้หลักชั้นดีธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้หลักชั้นดีธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mix Methodology Research) ระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

1. หลักชั้นดีธรรม

ขันติ คือ ความอดทน อดได้ทนได้เพื่อบรรลุดีความดีงามและความมุ่งหมายอันชอบ เป็นกิริยาที่อดทนต่อ โลกะความอยากได้ต่อโทสะความโกรธเคืองจนถึงความพยายาม มุ่งร้ายต่อโมหะความหลงมกมายเมื่อได้ ประสพกับอารมณ์ที่ยั่วให้เกิดความอยากได้ออยาก ล้างผลาญ อยากเบียดเบียนก็อดทนไว้ไม่แสดงอาการ ตามอำนาจแห่งโลกะโทสะโมหะและ อดทนต่อทุกขเวทนา เย็น ร้อน เป็นต้น อันทำให้ลำบากอดทน ตรากตรำประกอบการงาน ต่าง ๆ หรืออดทนต่อถ้อยคำที่มีผู้กล่าวขู่ไม่เป็นที่ชอบใจ (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช เจริญ สุขทุตฺตโม, 2553; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) สามารถ

จำแนกชั้นดีความอดทนได้ 4 กรณีดังนี้ 1) ชั้นดีความอดทน ความอดกลั้นต่อความลำบาก ตรากตรำทางกาย อันเกิดจาก ความร้อนความหนาวความหิวกระหายและความเหนื่อยล้า 2) ชั้นดีความอดทน ความอดกลั้นต่อทุกขเวทนาทางกายอันเกิดจากความเจ็บไข้ได้ป่วย 3) ชั้นดีความอดทน ความอดกลั้นต่อความเจ็บใจ อันเกิดจากวาจาหยาบคาย เสียชื่อเสียงค่ากล่าวล่วงเกินให้เสียหาย 4) ชั้นดีความอดทน ความอดกลั้นต่อความเจ็บใจ อันเกิดจากวาจาหยาบคาย เสียชื่อเสียงค่ากล่าวล่วงเกินให้เสียหาย จากการศึกษาความหมายของชั้นดีนับเป็นหลักธรรมสำคัญทั้งในระดับสามัญแห่งการดำรงชีวิต อันจะส่งเสริมให้บุคคลดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข จนกระทั่งเป็นหลักธรรมสำคัญ ในการส่งเสริมคุณธรรมระดับสูงเพื่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดแห่งพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า ชั้นดีเป็นคุณธรรมสำคัญที่สามารถพิจารณา และนำมาใช้ได้ทั้งในแง่ที่เป็นคุณธรรมด้วยเป็นคุณสมบัติประจำตัวของปัจเจกบุคคล เป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนในการดำรงชีวิตของบุคคลให้ประสบกับสิ่งที่ดีงาม นอกจากนี้ชั้นดียังเป็นศีลธรรม เพราะการประพฤติชั้นดีย่อมแสดงอาการอดทน อดกลั้นเพื่องดเว้นจากการเบียดเบียน งดเว้นจากการ ประพฤติชั่ว ทางกาย ทางวาจา ควบคุมกาย วาจาให้เรียบร้อย ผู้ประพฤติชั้นดีจึงรักษาศีล รักษาความปกติเอาไว้ได้ชั้นดีจึงมีลักษณะเป็นทั้งคุณธรรมและศีลธรรม

2. การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำ

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม (2565) ได้กำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำ ดังนี้ ด้านการปฏิบัติการ ประกอบด้วย 1) ควบคุม ดูแลผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัย และปฏิบัติการกิจประจำวันตามกฎระเบียบของเรือนจำหรือสถานที่ควบคุมต่าง ๆ ตลอดจนควบคุมผู้ต้องขังไปภายนอกเรือนจำ หรือสถานที่ดังกล่าว เพื่อมิให้มีการหลบหนีจากการควบคุม 2) ดำเนินการตามมาตรการควบคุมผู้ต้องขัง และรักษาการณ์เรือนจำหรือสถานที่ควบคุมต่าง ๆ เช่น ตรวจนับยอดจำนวนผู้ต้องขัง ตรวจตรา รักษาการณ์รอบอาณาเขตทั้งภายในและภายนอกกำแพง ป้อมบนกำแพง ประตูเข้าออก ตรวจค้นบุคคล ผู้ต้องขัง ยานพาหนะ และพัสดุสิ่งของที่ผ่านเข้าออก การหาข่าวตลอดจนดำเนินการรักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้บังคับบัญชา หรือบุคคลภายนอกที่เข้ามาเยี่ยมชม หรือ ติดต่อราชการ การจับกุมตรวจค้นทั้งในกรณีปกติ และในกรณีพิเศษเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย 3) ดำเนินการกรณีผู้ต้องขัง แหกหักหลบหนี หรือก่อเหตุร้ายในเรือนจำ หรือสถานที่ควบคุมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและเป็นไปตามกฎหมาย หลักเกณฑ์และมาตรการที่กำหนด 4) ดำเนินการสืบสวน สอบสวน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงกรณีผู้ต้องขังกระทำความผิดวินัยและเสนอแนะการลงโทษทางวินัยดังกล่าว 5) ดำเนินการด้านทัณฑปฏิบัติในเรือนจำ หรือสถานที่ควบคุมต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย หลักเกณฑ์ และมาตรการที่กำหนด 6) รับและพิจารณาคำร้องทุกข์ของผู้ต้องขัง เพื่อเสนอต่อผู้บังคับบัญชา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีการแก้ไข หรือช่วยเหลือผู้ต้องขังต่อไป 7) สอน ให้คำปรึกษา แนะนำ และจัดการศึกษา จัดทำสื่อการเรียนการสอน อบรมพัฒนาจิตใจ และฝึกวิชาชีพ เพื่อการบำบัดฟื้นฟู หรือแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง 8) ดำเนินการด้านการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง เช่น สันทนาการ การจัดเลี้ยงผู้ต้องขัง งานสงเคราะห์ผู้ต้องขัง เงินฝากผู้ต้องขัง

ญาติเยี่ยม สันทนาการ และงานสวัสดิการอื่นที่เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถดำรงชีพได้อย่างปกติและเหมาะสมตามมาตรฐานที่กำหนด 9) คำเนิการเกี่ยวกับการบริหารงานของเรือนจำ หรือสถานที่ควบคุมต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย หลักเกณฑ์ และมาตรการที่กำหนด และ 10) ปฏิบัติหน้าที่เข้าเวรรักษาการณ์นอกเวลาราชการ ตามระบบโครงสร้างเวรรักษาการณ์ของเรือนจำ หรือสถานที่ควบคุมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย และ ด้านการบริการ ประกอบด้วย 1) ให้คำปรึกษา แนะนำและถ่ายทอดความรู้แก่เจ้าหน้าที่ระดับรองลงมาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยให้การดำเนินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ให้บริการญาติในการเข้าเยี่ยมผู้ต้องขัง และการติดต่อประสานงานจากหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกและประชาชนทั่วไป เพื่อให้การดำเนินงานราชทัณฑ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ให้บริการ เผยแพร่ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการฝึกวิชาชีพหรือการใช้แรงงานผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้สนใจได้นำไปใช้ประโยชน์ในกิจการต่าง ๆ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า พระครูสุชาติ กาญจนวงศ์ (ชานนท์จาครโต) (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักชั้นดีธรรมเพื่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุขการประยุกต์หลักชั้นดีธรรมเพื่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข ผลการศึกษาพบว่าชั้นดีคือความอดทนอดกลั้นทางกายทางใจไม่ประพฤติกว้างละเมิดและแสดงกิริยาที่เหมาะสมชั้นดีนับเป็นคุณธรรมสำคัญที่บุคคลควรนำมาประพฤติเพื่อบรรลุจุดหมายที่ดียังมีประเภทของชั้นดีธรรมมี 4 อย่างคือความอดทนต่อความลำบากความอดทนต่อทุกขเวทนาความอดทนต่อความเจ็บใจความอดทนต่ออำนาจกิเลสชั้นดีในแง่ที่เป็นคุณธรรมสนับสนุนให้การดำรงชีวิตประจำวันบรรลุเป้าหมายชั้นดีนับเป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนในการดำรงชีวิตของบุคคลให้ประสบกับสิ่งที่ดียังมีการประยุกต์หลักชั้นดีธรรมในครอบครัวควรยึดหลัก 5 ประการของเบญจศีล-เบญจธรรมคือหลักประกันร่างกายหลักประกันทรัพย์สินหลักประกันครอบครัวหลักประกันสังคมและหลักประกันตนเอง 5 ข้อนี้เป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคนเมื่อนำหลักชั้นดีธรรมมาเสริมสร้างครอบครัวและสังคมมาใช้ร่วมกับหลักพุทธธรรมในการบริหารประเทศแล้ว จะทำให้เกิดความสุขสงบในประเทศได้ ในขณะที่พระสวัสดิ์ จิตตทนต์ (วงศ์ศิริ) และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักชั้นดีธรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านเกาะสะบ้า ตำบลเกาะสะบ้า อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวคิดการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านเกาะสะบ้า ตำบลเกาะสะบ้า อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา พบว่า แนวทาง การดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านเกาะสะบ้า ตำบลเกาะสะบ้า อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นการดำเนิน ชีวิตที่มีความหลากหลายในด้านสังคม ศาสนา เศรษฐกิจ และการศึกษา 2) หลักชั้นดีธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่าเป็นหลักพุทธธรรมที่ว่าด้วย ความอดทนต่อความลำบาก ความอดทนต่อทุกขเวทนา ความอดทนต่อความเจ็บและอดทนต่ออำนาจกิเลส เพื่อพัฒนากาย วาจา และใจ ให้ฝ่าฟันปัญหา อุปสรรค ไปสู่จุดหมาย และยังเป็นหลักธรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างแท้จริง 3) การประยุกต์ใช้หลักชั้นดีธรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านเกาะสะบ้า ตำบลเกาะสะบ้า อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

พบว่า ชุมชนบ้านเกาะสะบ้าได้นำหลักขั้นตอนวิธีมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อปรับแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในด้านสังคม ด้านศาสนา ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษาจนทำให้ชุมชนบ้านเกาะสะบ้าเกิดความสงบสุข

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย (Research design) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mix Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาการใช้หลักขั้นตอนวิธีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) เชิงปริมาณ คือ เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช จำนวน 200 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างใน ชีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 132 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีบังเอิญ

2) เชิงคุณภาพ คือ ผู้บัญชาการเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ผู้อำนวยการส่วนควบคุมผู้ต้องขัง ผู้อำนวยการส่วนทัณฑปฏิบัติ ผู้บังคับแดน ผู้คุม จำนวน 5 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการควบคุม กำกับ และปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบที่กำหนด โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เชิงปริมาณ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ อายุรับราชการ ระดับการศึกษา และ ฝ่าย / แผนกงาน

ตอนที่ 2 ระดับการใช้หลักขั้นตอนวิธีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (1932) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาคำน้ำหนัที่เกี่ยวกับการใช้หลักขั้นตอนวิธีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการใช้หลักขั้นตอนวิธีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช

2) เชิงคุณภาพ แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยการกรอกข้อความลงในช่องว่าง ตามความเป็นจริงเท่าที่สามารถเปิดเผยได้

ตอนที่ 2 การใช้หลักขั้นตอนวิธีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร นิยามศัพท์ และงานวิจัยเกี่ยวข้องรวมทั้งระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์เพื่อหาแนวทางในการกำหนดรูปแบบของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์
- 2) สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยจากการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำมากำหนดเป็นข้อคำถาม
- 3) กำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของข้อคำถามโดยการสังเคราะห์พัฒนาการใช้หลักขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช ออกมาเป็นข้อคำถามวัดระดับ จำนวน 24 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

- 1) การหาค่าความเที่ยงตรง นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยเลือกข้อที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5
- 2) การหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะวิจัย จำนวน 30 ชุด แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีการทดสอบประเภทการวิเคราะห์รายข้อ เพื่อทดสอบว่าข้อความแต่ละข้อในแบบทดสอบสามารถยอมรับได้หรือไม่ หลังจากนั้นจึงพิจารณาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาด้วยวิธีการของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) (1984) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .886

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากทางบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตหน่วยงานในการแจกแบบสอบถามให้กับเจ้าหน้าที่เรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช
- 2) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกให้กับเจ้าหน้าที่เรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช จำนวน 132 คน และรับกลับคืนหลังจากผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว
- 3) ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่รับคืนจำนวน 102 ชุด แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ทุกฉบับคิดเป็นร้อยละ 76.52 แล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาบันทึกลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติเพื่อประมวลผลข้อมูลที่ได้จัดเก็บและคำนวณหาค่าสถิติแล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบตารางประกอบความเรียงและนำผลการศึกษาที่วิเคราะห์ที่ได้มาสรุปผลการวิจัยพร้อมทั้งอภิปรายผลและเขียนข้อเสนอแนะ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับสถิติที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการนำเสนอข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาโดยนำมาบรรยายถึงลักษณะ

ของข้อมูลที่ได้รับมาได้ทั้งในรูปแบบของตาราง และค่าสถิติต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ งานวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย ที่ จว.222/2566

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช จำนวน 132 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 77.30 มีอายุ 42 ปีขึ้นไป จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 49.20 มีอายุรับราชการระหว่าง 6 – 10 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 79.50 และปฏิบัติงานในส่วนควบคุมและรักษาการณ์จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	102	77.30
2. หญิง	30	22.70
อายุ		
1. 18-25 ปี	0	0.00
2. 26-33 ปี	35	26.50
3. 34-41 ปี	32	24.30
4. 42 ปีขึ้นไป	65	49.20
อายุรับราชการ		
1. ต่ำกว่า 5 ปี	19	14.40
2. 6-10 ปี	33	25.00
3. 11-15 ปี	30	22.70
4. 16-20 ปี	27	20.50
5. 20 ปีขึ้นไป	23	17.40
ระดับการศึกษา		
1. มัธยมศึกษา	0	0.00
2. อนุปริญญา / ปวส.	15	11.40

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
3. ปริญญาตรี	105	79.50
4. สูงกว่าปริญญาตรี	12	9.10
ฝ่าย/แผนกที่สังกัด		
1. ส่วนบริหารงานทั่วไป	2	1.50
2. ส่วนสวัสดิการผู้ต้องขัง	26	19.70
3. ส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง	19	14.40
4. ส่วนทัณฑปฏิบัติ	25	18.90
5. ส่วนควบคุมและรักษาการณ์	60	45.50
โดยรวม	132	100.00

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การใช้หลักขั้นตอนธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D = 0.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความอดทนต่อความลำบาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.21$, S.D = 0.78) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านความอดทนต่อทุกขเวทนา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.78$, S.D = 0.82) อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความอดทนต่อความเจ็บใจ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.54$, S.D = 1.01) อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การใช้หลักขั้นตอนธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช

(N = 132)

ข้อ	การใช้หลักขั้นตอนธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ด้านความอดทนต่อความลำบาก	4.21	0.78	มาก
2.	ด้านความอดทนต่อทุกขเวทนา	3.78	0.82	มาก
3.	ด้านความอดทนต่อความเจ็บใจ	3.54	1.01	มาก
4.	ด้านความอดทนต่ออำนาจกิเลส	3.70	1.01	มาก
โดยรวม		3.81	0.91	มาก

1) ด้านความอดทนต่อความลำบาก พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ทุ่มเททั้งกายและใจในการทำงาน เจ้าหน้าที่อดทนต่อการทำงานที่เหน็ดเหนื่อยและใจ และเจ้าหน้าที่อดทนต่อการปฏิบัติตามระเบียบราชการ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เจ้าหน้าที่อดทนต่อการปฏิบัติงานที่มีลักษณะเข้าเวร

2) ด้านความอดทนต่อทุกขเวทนา พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 2 ลำดับแรก ได้แก่ เจ้าหน้าที่อดทนต่อความไม่

สะดวกสบายในที่ทำงานได้ เจ้าหน้าที่อดทนต่อความเจ็บป่วยจากการทำงานได้ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เจ้าหน้าที่อดทนต่อความสูญเสียของผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่อดทนต่อความโมโหผู้ต้องขัง

3) ด้านความอดทนต่อความเจ็บใจ พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 2 ลำดับแรก ได้แก่ เจ้าหน้าที่อดทนต่อการว่ากล่าวตักเตือนในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่อดทนต่อการทะเลาะเบาะแว้งภายในเรือนจำ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เจ้าหน้าที่อดทนต่อคำดูถูกดูแคลนจากผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่อดทนต่อคำใส่ร้ายจากเพื่อนร่วมงาน/ผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่อดทนต่อคำเสียดสีจากเพื่อนร่วมงาน/ผู้ต้องขัง

4) ด้านความอดทนต่ออำนาจกิเลส พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 2 ลำดับแรก ได้แก่ เจ้าหน้าที่อดทนต่อการติดสินบนจากญาติ/ผู้ต้องขัง และเจ้าหน้าที่อดทนต่อการแบ่งผลประโยชน์ภายในเรือนจำ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เจ้าหน้าที่อดทนต่อการเลือกปฏิบัติกับผู้ต้องขัง

ผลการศึกษาดตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการใช้หลักชั้นดีธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราชสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) ด้านความอดทนต่อความลำบาก ควรมีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความยากลำบากเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน ถือเป็นภาระแบ่งเบาและเป็นให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

2) ด้านความอดทนต่อทุกขเวทนา ควรดูแลตนเองให้มีสุขภาพที่แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยเพื่อที่จะได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสบายใจและสบายกาย

3) ด้านความอดทนต่อความเจ็บใจ ควรจัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับการให้ข้อคิดในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการจัดอบรมเกี่ยวกับธรรมะซึ่งจะทำให้จิตใจมีความสงบ มีสติในการปฏิบัติงาน

4) ด้านความอดทนต่ออำนาจกิเลส ควรส่งเสริมและสนับสนุนเจ้าหน้าที่พัฒนาตนเองให้มีความรู้เพิ่มขึ้นเพื่อจะได้มีเลื่อนตำแหน่งหรือได้รับผลตอบแทนจากการปฏิบัติงานจากความสามารถของตนเอง รวมถึงการจัดอบรมทางธรรมะที่มุ่งสอนให้เจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรมและเป็นไปตามแนวทางการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง

การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักชั้นดีธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์การใช้หลักชั้นดีธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความอดทนต่อความลำบาก ด้านความอดทนต่อทุกขเวทนา ด้านความอดทนต่ออำนาจกิเลส และด้านความอดทนต่อความเจ็บใจ เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่เรือนจำ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุม

ผู้ต้องขังและเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องเผชิญหน้าและต้องควบคุมผู้ต้องขังตลอด 24 ชั่วโมงภายใต้ความ
ความแตกต่าง การเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ มากมาย ทั้งนี้เจ้าหน้าที่เรือนจำต้องปฏิบัติงานควบคุม
ผู้ต้องขังให้เป็นไปตามหลักการ มาตรการสากล ถูกต้องตามขั้นตอน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้
เจ้าหน้าที่เรือนจำยังต้องพัฒนาผู้ต้องขังให้เป็นคนดี มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง มีปัญญาพิจารณาสิ่งต่าง ๆ
ในชีวิตได้อย่างดี เพื่อความสงบสุขในสังคมไทยเมื่อออกจากเรือนจำ แต่อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ก็เป็นมนุษย์
ทั่วไปที่ยังคงมีความต้องการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาสโลว์ หรือ Maslow's need hierarchy ภูมิวิทย์
เวชกามา (2543) กล่าวว่าความต้องการของมนุษย์มีขั้นตอน ถ้าความต้องการอันหนึ่งได้รับการตอบสนอง
จะเป็นที่พึงพอใจแล้ว ความต้องการถัดไปที่สูงกว่าก็จะเกิดขึ้น รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัย
จูงใจและปัจจัยบำรุงรักษาที่ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541) กล่าวว่า ปัจจัยจูงใจเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคลากรมี
ความกระตือรือร้น และพยายามทำงานให้ มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยัง
สอดคล้องกับแนวคิดของการปฏิบัติงานที่ดีที่มีประสิทธิภาพของ Grofi (1963 อ้างถึงใน ภูมิวิทย์ เวชกามา,
2543) ได้ศึกษาเกี่ยวกับมิติต่าง ๆ ของบรรยากาศองค์กรและได้สรุปบรรยากาศที่จะทำบุคลากรปฏิบัติงาน
แล้วมีความสุข ซึ่งประกอบด้วย (1) มิติทางด้านขวัญและกำลังใจ เป็นความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการ
ทางสังคมซึ่งได้รับตอบสนองตามความเข้าใจ (2) มิติทางด้านการบังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด ความเข้าใจของ
ฝ่ายบริหารในลักษณะที่ว่า การบังคับบัญชากิจกรรมของผู้บริหารอย่างใกล้ชิด และ (3) มิติทางการ
สนับสนุนหรือช่วยเหลือ ความเข้าใจของผู้บังคับบัญชาในลักษณะ ที่ว่าปฏิบัติต่อเขาอย่างมีชีวิตจิตใจ
ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญมี แทนแก้ว (2542) ที่กล่าวว่า เป้าหมายในการดำรงชีวิตของมนุษย์คือ
การตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของมนุษย์เริ่มตั้งแต่ความต้องการทางร่างกายเพื่อการมีชีวิตอยู่
รอด ความต้องการทางสังคมเพื่อความอบอุ่นและความต้องการทางใจ เพื่อชีวิตที่สมบูรณ์ซึ่งการดำเนิน
ชีวิตให้บรรลุเป้าหมายไม่ว่าในระดับใดล้วนต้องอาศัยคุณธรรมสำคัญที่จะส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จดัง
เป้าประสงค์ขั้นต้นเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่จะส่งผลให้สัมประสงค์ในสิ่งนั้น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ
พระสวัสดิ์ จิตตหนูโต (วงศ์ศิริ) และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักชั้นดีธรรมใน
การดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านเกาะสะบ่า ตำบลเกาะสะบ่า อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า
หลักชั้นดีธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่าเป็นหลักพุทธธรรมที่ว่าด้วย ความอดทน
ต่อความลำบาก ความอดทนต่อทุกขเวทนา ความอดทนต่อความเจ็บและความอดทนต่ออำนาจกิเลส
เพื่อพัฒนากาย วาจา และใจ ให้ฝ่าฟันปัญหา อุปสรรค ไปสู่จุดมุ่งหมาย และยังเป็นหลักธรรมที่สำคัญต่อ
การดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างแท้จริง

2. แนวทางการใช้หลักชั้นดีธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช
ประกอบด้วย (1) ด้านความอดทนต่อความลำบาก ควรจะมีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความยากลำบากเพื่อ
แก้ปัญหาาร่วมกัน ถือเป็นภาระแบ่งเบาและเป็นให้กำลังใจซึ่งกันและกัน (2) ด้านความอดทนต่อทุกขเวทนา
ควรดูแลตนเองให้มีสุขภาพที่แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยเพื่อที่จะได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสบายใจและสบายกาย
(3) ด้านความอดทนต่อความเจ็บใจ ควรจัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับการให้ข้อคิดในการปฏิบัติงาน

โดยเฉพาะการจัดอบรมเกี่ยวกับธรรมะซึ่งจะทำให้จิตใจมีความสงบ มีสติในการปฏิบัติงาน และ (4) ด้านความอดทนต่ออำนาจกิเลส ควรส่งเสริมและสนับสนุนเจ้าหน้าที่พัฒนาตนเองให้มีความรู้เพิ่มขึ้นเพื่อจะได้มีเลื่อนตำแหน่งหรือได้รับผลตอบแทนจากการปฏิบัติงานจากความสามารถของตนเอง รวมถึงการจัดอบรมทางธรรมะที่มุ่งสอนให้เจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรมและเป็นไปตามแนวทางการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสวัสดิ์ จิตตพุนโต (วงศ์ศิริ) และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักชั้นดีธรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านเกาะสะบ้า ตำบลเกาะสะบ้า อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย การประยุกต์ใช้หลักชั้นดีธรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านเกาะสะบ้า ตำบลเกาะสะบ้า อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา พบว่า ชุมชนบ้านเกาะสะบ้า ได้นำหลักชั้นดีธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อปรับแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ในด้านสังคม ด้านศาสนา ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา จนทำให้ชุมชนบ้านเกาะสะบ้าเกิดความสงบสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุชาติ กาญจนวงศ์ (ชานนท์จาครโต) (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักชั้นดีธรรมเพื่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข การประยุกต์หลักชั้นดีธรรมเพื่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์หลักชั้นดีธรรมในครอบครัวควรยึดหลัก 5 ประการของเบญจศีล-เบญจธรรมคือหลักประกันร่างกายหลักประกันทรัพย์สินหลักประกันครอบครัวหลักประกันสังคมและหลักประกันตนเอง 5 ข้อนี้เป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคนเมื่อนำหลักชั้นดีธรรมมาเสริมสร้างครอบครัวและสังคมมาใช้ร่วมกับหลักพุทธธรรมในการบริหารประเทศแล้วจะทำให้เกิดความสงบสุขในประเทศได้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษา “การใช้หลักชั้นดีธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช” พบว่า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราชนั้นปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด แต่หากการปฏิบัติหน้าที่นั้น เจ้าหน้าที่เรือนจำ ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่มีภารกิจมากมาย ได้นำหลักชั้นดีธรรมทั้ง 4 คือ การอดทนต่อความยากลำบาก ความอดทนต่อทุกขเวทนา ความอดทนต่อความเจ็บใจ และความอดทนต่ออำนาจกิเลสได้ ย่อมส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกัน เจ้าหน้าที่เรือนจำหรือผู้คุม จะต้องพบเจอกับผู้ต้องขังที่มีความผิดจากหลายคดี ดังนั้นถ้าเจ้าหน้าที่เรือนจำมีชั้นดีธรรมเป็นที่ยึดเหนี่ยวได้มาก ย่อมนำความสงบ ความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในเรือนจำได้

ขอเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ด้านความอดทนต่อความลำบาก พบว่า เจ้าหน้าที่ที่อดทนต่อการปฏิบัติงานที่มีลักษณะเข้าเวรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดแต่ก็ยังคงอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการกำหนดตารางปฏิบัติงานที่มีลักษณะเป็น

เวอร์ที่ชัดเจนและเป็นธรรมโดยการพิจารณาถึงสภาพส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่แต่ละคนที่มีลักษณะแตกต่างกันไป

2) ด้านความอดทนต่อทุกขเวทนา พบว่า เจ้าหน้าที่ที่อดทนต่อความสูญเสียของผู้ต้องขังและอดทนต่อความไม่พอใจของผู้ต้องขัง ต่ำที่สุดแต่ยังอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น เจ้าหน้าที่ควรจะต้องเรียนรู้และเข้าใจถึงสภาพการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเรือนจำโดยการศึกษาระยะหรือการปรับเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันเพื่อให้ตนเองได้รู้สึกผ่อนคลายไม่เครียด

3) ด้านความอดทนต่อความเจ็บใจ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่อดทนต่อคำดูถูกจากผู้ต้องขัง อดทนต่อความใส่ร้ายจากเพื่อนร่วมงาน และอดทนต่อคำเลียดสีจากเพื่อนร่วมงาน ต่ำที่สุด แต่ยังอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น เจ้าหน้าที่ควรมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เพื่อให้มีผลงานมาเป็นที่ประจักษ์แก่ทั้งผู้ต้องขังและเพื่อนร่วมงานทั้งนี้อาจจะเป็นศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้ถือว่าเป็นการยกระดับการพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นและส่งผลให้ลดค่าสพบปะมาทต่าง ๆ ได้

4) ด้านความอดทนต่ออำนาจกิเลส พบว่า เจ้าหน้าที่ที่อดทนต่อการเลือกปฏิบัติกับผู้ต้องขัง ต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ควรมีหลักในการมอบหมายงานหรือการปฏิบัติกับผู้ต้องขังตามสภาพจริงและถูกต้องตามระเบียบกฎหมายเกณฑ์ที่กำหนด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ความอดทนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

2) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช

3) ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาตนเองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. (2565). *การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ และทัณฑสถาน*. นนทบุรี: สำนักทัณฑวิทยา. กระทรวงยุติธรรม. (2560). *รายงานประจำปี 2560*. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม. ชีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. อุดรราชธานี: สถาบันราชภัฏอุดรราชธานี.
- บุญมี แทนแก้ว. (2542). *ความจริงของชีวิต*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พระครูสุชาติ กาญจนวงศ์ (ชานนท์จาครโต). (2561). การประยุกต์หลักชั้นดีธรรมเพื่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุขการประยุกต์หลักชั้นดีธรรมเพื่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข. *วารสารมจรพุทธปัญญาปริทรรศน์*, 2(2), 13–22.

พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต. (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 17.

กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสวัสด์ จิตตทนต์ (วงศ์ศิริ) และคณะ. (2564). การประยุกต์ใช้หลักขั้นศีลธรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านเกาะสะบ้า ตำบลเกาะสะบ้า อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 5(2), 501-508.

ภูมิวิทย์ เวชกามา. (2543). *การระดมประชาชนเพื่อพัฒนาชนบทในการบริหารงานชนบท*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2541). *นโยบายธุรกิจและการบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2553). *ธรรมมาภิธาน พจนานุกรม คำสอนพระพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช.

Conbach, L.J. (1984). *Essential of Psychology and Education*. New York: Mc-Graw Hill

Likert, R.A. (1932). Technique for the Measurement of Attitudes. *Arch Psychological*, 25(140), 1-55.